

УДК 658.56

І.В. Колеснікова, аспірант

Луганський національний аграрний університет

вул. Чернишевського, буд 3-А, м. Луганськ, 91000

Тел./факс +38(095)671-58-51

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРА УКРАЇНИ ТА ЇХ ПОДОЛАННЯ

Розглянуто зарубіжний досвід країн Європейського Союзу у регулюванні державної підтримки аграрного сектору та виявлено ключові проблеми конкурентоспроможності ефективного розвитку вітчизняних підприємств переробної галузі.

Ключові слова: *переробні підприємства, виробництво, державне регулювання, м'ясна продукція, конкурентоспроможність.*

Постановка проблеми. У ринкових умовах, коли споживач виходить на перший план, проблема якості продукції стає все більш актуальною для виробника. З розвитком економіки розширюється ринок сільськогосподарських товарів, створюються нові підприємства, в зв'язку з чим зростає рівень конкуренції. Споживачеві представлено більш широку пропозицію на ринку, і, очевидно, що перевага буде віддана найбільш якійсній продукції. Для розвитку продовольчої галузі, яка є важливою для населення, необхідно як державне регулювання, так і державна підтримка і потребують особливої уваги та втручання з боку держави. Проблеми продовольчої безпеки та забезпечення населення продуктами харчування завжди є актуальними для кожної країни в період її розвитку. Всі ці питання безпосередню стосуються підприємств м'ясної галузі та вимагають подальшого вирішення цих проблем.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вивчення проблем виробництва переробних підприємств, у сучасних ринкових умовах високої конкуренції, приділили значну увагу такі відомі вчені, як вітчизняні, так і зарубіжні економісти-аграрники, як В.Г. Ткаченко, П.Т. Саблук, О.М. Шпичак, Ю.С. Коваленко, Є.Й. Майовець, Л.Д. Бони, П. Мозиас та інші. Проте наявність невирішених багатьох питань та проблемних аспектах підвищення якості вітчизняного виробництва на державному рівні зумовлює актуальність даної проблеми на сьогодні та потребує подальшого її дослідження.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Вітчизняні переробні підприємства, в процесі діяльності, стикаються з низкою проблем, які раніше не були вирішені: посилення цінової конкуренції на ринку ЄС; Посилення жорстких умов імпорту країнами ЄС щодо вітчизняної продукції; недостатність коштів на оновлення виробничого обладнання; високий рівень конкуренції за рахунок дешевої імпортової сировини.

Формулювання цілей статті. Мета статті полягає у виявленні ключових проблем розвитку, наведенні основних напрямків подолання проблем виробництва конкурентоспроможної якісної продукції та в обґрунтуванні пропозицій щодо вдосконалення державного регулювання розвитку аграрного сектора України на основі зарубіжного досвіду.

Виклад основного матеріалу. В сучасних умовах розвитку України, як демократичної держави, особливе місце відводиться якості продукції та ефективності її використання сільськогосподарськими підприємствами. Аграрні підприємства є одними з основних підприємств, які впливають на розвиток національної економіки та стратегічно забезпечують як населення, так і підприємства продуктами кінцевого споживання та ресурсами. Від розвитку сільськогосподарських підприємств залежать не тільки розвиток держави, а основних секторів національної економіки також. АПК України – це значна частка економіки та велике міжгалузеве сполучення, яке охоплює сукупність галузей, зв'язаних між собою процесом виробництва, головною задачею якого є забезпечення якісною продукцією населення країни та являється основою експортного потенціалу сільськогосподарської сировини та продовольства.

На даний час м'ясна промисловість є однією з найбільших галузей харчової індустрії. Вона випускає широкий асортимент харчової продукції, яка задовольняє найрізноманітніші смаки споживачів. Однак у зв'язку зі вступом України до Світової організації торгівлі з наступним виходом вітчизняних товарів на світовий ринок з одного боку та надходженні великої кількості імпортованої сировини на українські ринки з другого, постає проблема зближення вітчизняних та закордонних норм показників безпеки.

Проблема якості особливо гострою стає на етапі переходу до ринкової економіки. Вітчизняні підприємства зустрічаються з великими труднощами: скорочення виробництва, застаріла матеріально-технічна база, відсутність підтримки зі сторони держави. Проблеми загострюються також у нестабільності фінансової системи підприємств.

Останніми роками спостерігається тенденція зниження виробництва м'ясних продуктів через появу на ринку дешевшої імпортової сировини та продукції. Імпорт в країні у 2011 р. по відношенню до 2010 р. стрімко росте. Так імпорт м'яса скоротився до 20 %, серед яких яловичини скоротився на 63 %, свинини зменшився лише на 10 %, а м'яса птиці – до 25 %. Що до експорту, то у 2011 р. по відношенню

до 2010 р. експорт яловичини збільшився на 11 %, м'яса птиці збільшився на 100 %, а свинина взагалі припинила експортуватися.

Що стосується процесу інноваційного розвитку українських промислових підприємств, він дозволяє виявити ряд тенденцій. У промисловості низька інноваційна активність підприємств, у результаті чого темпи оновлення виробничого обладнання виявляються недостатніми. Кількість підприємств, які впроваджують інновації, зменшується з кожним роком і становить зараз 12-14%. [1]. При цьому майже третина коштів, що витрачаються на інноваційну діяльність, припадає на закупівлю обладнання, в той час як на придбання прав на нову інтелектуальну власність. Таке становище зумовлено як нехваткою коштів, так і відсутністю дієвої державної системи стимулювання інноваційної.

Відсутність необхідної ресурсної бази та запровадження заходів, спрямованих на створення різниці між цінами та якістю на м'ясо на світовому та внутрішньому ринках є основною перешкодою українського м'яса на світовий ринок. Українські експортери м'яса постійно зустрічаються з жорсткою конкуренцією на світовому ринку, особливо з боку ЄС. В країнах ЄС постачальники мають перевагу у вигляді внутрішніх і експортних субсидій. В країнах ЄС виділяються на сільське господарство субсидії, що не є зіставними показниками фінансування з бюджету України на все сільське господарство.

Заслугує на увагу досвід державного регулювання аграрних цін у деяких країнах ЄС. Так, в Польщі і Чехії створені спеціальні державні агентства (фонди), які для підтримки ринкових цін і гарантування додаткового прибутку фермерам за спеціальною програмою здійснюють інтервенційні операції під час перенасичення відповідною продукцією внутрішнього ринку країни. Агентства також встановлюють експортні субсидії на експорт сільськогосподарської продукції [2]. В Австрії державне регулювання цін здійснюється на основі закону «Про ціни», яким визначено види сільськогосподарської продукції, за якими встановлюються максимальні і мінімальні ціни. Регулювання цін на ринку молока, зерна і м'яса здійснюється через спеціально створені організації: молочний фонд, зерновий фонд, комісію по тваринництву і виробництву м'яса. Це самостійні адміністративні одиниці зі статусом юридичної особи (за винятком комісії), до складу яких входять представники Міністерства сільського і лісового господарства, Міністерства фінансів, Федеральної палати економіки. Вони визначають максимальний і мінімальний рівень цін на сільськогосподарську продукцію; регулюють пропозицію продукції на ринку; видають експортні та імпорتنі ліцензії; вирішують питання про надання експортних субсидій на продукцію. Жорстка державна політика щодо регулювання цін на сільськогосподарську продукцію реалізується в Японії, де держава намагається максимально знизити аграрний імпорту шляхом уведення високого рівня протекціонізму. Основними напрямками регулювання аграрного ринку є державні ціни і зовнішньоторговельне регулювання.

Слід зазначити, що в більшості розвинених країн поширеною є практика державного фінансування придбання засобів виробництва для сільського господарства. Так, у США встановлюються диференційовані ціни на дизельне паливо для фермерів. У Канаді податкові пільги і субсидії забезпечують фермерам ціну на паливо на рівні 50 – 60 % від роздрібноі. У країнах ЄС встановлені цінові дотації на придбання техніки, модернізацію ферм, меліорацію земель. У Китаї також під контролем держави перебувають ціни на ресурси та засоби виробництва для аграрного сектора [3].

В останні роки відбуваються значні зміни в умовах економічних реформ ГАТТ/СОТ, що регулюють зовнішню торгівлю Європейського Союзу. Так, в деяких економічно сильних державах, таких як Бельгія, Німеччина, Австрія, Нідерланди, були знижені ціни на сільськогосподарську продукцію. В залежності від економічної ситуації для кожної окремо взятої країни, яка бере участь у формуванні європейського ринку продовольства, застосовуються знижують або підвищують коефіцієнти до діючого рівня цін. У ЄС в останні роки були встановлені та діяли диференційовані, із застосуванням різних курсів валют, ціни на зерно. Регулювання внутрішнього ринку зерна в країнах ЄС здійснюється також за допомогою щомісячних надбавок і гарантованих державою цін [1].

Висновки. У даній роботі було проаналізовано основні проблеми агропромислового комплексу та запропоновано шляхи їх вирішення. Отже, необхідно забезпечити зниження залежності внутрішнього ринку продовольства від змін світової кон'юнктури, безумовний пріоритет внутрішніх національних інтересів над зовнішніми. При цьому обмежений протекціонізм з боку держави повинен служити не для штучної підтримки відносної конкурентоспроможності, а для створення умов для розвитку вітчизняного АПК з урахуванням законів ринку. З боку держави важливим етапом є контролювання і вирівнювання цінової політики, що буде стимулювати виробників. Цінові відносини повинні будуватися на поєднанні вільного ціноутворення і державного регулювання цін і формуванні їх під впливом попиту та пропозиції. Необхідним також є застосування нормативних методів при розрахунку цін пропозиції, що має гарантувати прибутковість сільськогосподарським товаровиробникам. При цьому кінцева ціна також повинна враховувати резерв для стимулювання науково-технічного прогресу.

Перспективи подальших досліджень. Подальші дослідження будуть полягати в тому, що будуть детально розглянуті проблеми агропромислового комплексу та запропоновано конкретні шляхи їх вирішення.

Бібліографічний список використаної літератури

1. Агропромисловий комплекс України: стан та перспективи розвитку // Наук. зб. за матеріалами VII Пленуму Спілки економістів України та Всеукр. наук.-практ. конф. — К.: Арагта, 2010. — С. 175–187.
2. Бони Л.Д. Государственное регулирование продовольственного рынка Китая / Л.Д. Бони // Продовольственная безопасность. — М.: РАН, 2002. — С. 120–149.
3. Мозиас П. Внешнеторговая политика Китая в ВТО / П. Мозиас // Мировая экономика и международные отношения. — 2009. — № 12. — С. 64–68.
4. Власов В.І. Підтримка сільгоспвиробників у зарубіжних країнах / В.І. Власов // Економіка АПК. — 2004. — № 5. — С. 22–26.
5. Державне регулювання економіки: підручник / І. Михасюк, А. Мельник, М. Крупка, З. Залога. — К.: Атіка; Ельга-Н, 2000. — 592 с.
6. Світовий досвід розвитку державної політики щодо підтримки сільськогосподарського товаровиробника / Ю.С. Коваленко [та ін.] // АПК України: інф.-аналіт. збірник. — К.: ІАЕ УААН. — 2002. — Вип. 5. — 647 с.
7. Майовець Є.Й. Теорія аграрних відносин / Є.Й. Майовець. — К.: Центр навчальної літератури, 2005. — 276 с.
8. Саблук П.Т. Основи організації сільськогосподарського ринку / П.Т. Саблук, Д.Я. Карич, Ю.С. Коваленко. — К.: Думка, 1997. — 188 с.
9. Шпичак О.М. Ціноутворення та інфраструктура формування ринкових відносин в АПК / О.М. Шпичак // Економіка АПК. — 1999. — № 1. — С. 44–47.

Надійшла до редакції 31.01.2013 р.

Колесникова И.В. Проблемы развития аграрного сектора Украины и пути их решения

Рассмотрен зарубежный опыт стран Европейского Союза в регулировании государственной поддержки аграрного сектора и выявлены ключевые проблемы конкурентоспособности эффективного развития отечественных предприятий перерабатывающей отрасли.

Ключевые слова: перерабатывающие предприятия, производство, государственное регулирование, мясная продукция, конкурентоспособность.

Kolesnikova I. Problems of domestic production and enterprises based on experience of foreign countries

In the article foreign experience of the European Union in the regulation of state support to the agricultural sector and identified key problems of effective competitiveness of domestic enterprises of the processing industry.

Keywords: processing plants, manufacturing, government regulation, meat products, competitiveness.